

Χωρίς ψευδαισθήσεις

Γράφει ο Γ. - Σ. Πρεβελάκης *

Η ελληνική κρίση επανέφερε όλα τα ευρωπαϊκά στερεότυπα. Οί επικρίσεις έναντίον της Ελλάδος επαναλαμβάνουν την θεωρία περί Βαλκανίων, ή οποία ιδεολογικοποίησε τούς προσφάτους γιουγκοσλαβικούς πολέμους. Ακόμη και οί έπαινοι είναι προσβλητικά ρατσιστικοί. Στόν Monde της 5ης Φεβρουαρίου, ό Έλληνας πρωθυπουργός παρουσιάζεται «si peu balkanique, si different» (τόσο λίγο Βαλκάνιος, τόσο διαφορετικός): Έκλεπτυσμένος, κομψός, εύγενής, καλοσπουδασμένος και γυμνασμένος (sic). Στήν διαφοροποίηση αυτή έναποτίθενται οί έλπίδες γιά τόν έκπολιτισμό τών (Βαλκανίων) συμπατριωτών του!

Η κατάσταση της ελληνικής οικονομίας ήταν, όμως, άπολύτως γνωστή αρχήθεν. Η τρέχουσα κρίση ενόχλησε, καθώς απέκάλυψε περισσότερο τίς αντιφάσεις της ευρωπαϊκής οικόδομησης, παρά τά έγγενή έλαττώματα τών Ελλήνων. Η Ελλάδα δέν κατόρθωσε νά διατηρήσει τήν συνωμοσία της σιωπής και έδειξε τήν δομική αδυναμία της ευρωπαϊκής οικονομικής και νομισματικής πολιτικής.

Κοινό νόμισμα δέν επιβιώνει, ασφαλώς, χωρίς ένιαία, δημοκρατικά νομιμοποιημένη, οικονομική διακυβέρνηση. Στίς συζητήσεις γιά τήν είσαγωγή του Εύρώ, οί υπεύθυνοι είχαν άπορρίψει τήν επισήμανση αυτή, ως δείγμα αναχρονισμού. Τό «Τέλος της Ιστορίας» έξοβέλισε τήν πολιτική, πρός όφελος τών αυτόματισμών της Άγοράς.

Οί ελληνικές κυβερνήσεις έπωφελήθηκαν, παρασύροντας τούς Έλληνες πολίτες στήν ούτοπία του εύκολου χρήματος –συμπεριφορά άπολύτως συμβατή μέ τήν «εικονική πραγματικότητα» τήν όποία εισήγαγαν οί διακυβερνήσεις Κλίντον. Μέ σύνθημα τόν «Έκσυγχρονισμό», ή Ελλάδα ακολούθησε ένθουσιωδώς και άκρίτως τόν συρμό: δημιουργική λογιστική, ανάπτυξη χωρίς παραγωγή, δανεισμός έξωθεν. Υπερτάτη άξία, ό πλουτισμός.

Η ελληνική πομφόλυξ δέν είναι, λοιπόν, ούτε άυτοφυής ούτε «βαλκανική»· είναι προϊόν είσαγωγής. Από τό 1981 και έξης, ή «Άλλαγή» είχε δημιουργήσει πρόσφορο έδαφος γιά νά ριζώσουν τά νέα ήθη. Οί συνέπειες έλάχιστη σχέση έχουν μέ ύποτιθέμενες «βαλκανικές» νοοτροπίες. Τό άποδεικνύουν τά μηδενικά δημοσιονομικά έλλείμματα της Τουρκίας.

Η διεθνής οικονομική κρίση έδειξε ότι οί βασικοί κανόνες της οικονομίας έξακολουθούν νά ισχύουν. Οί ψευδαισθήσεις καταρρέουν διαδοχικά έρχεται ίσως ή σειρά του ευρωπαϊκού νομίσματος. Η ελληνική περίπτωση, άσήμαντη ποσοτικά, έχει δραματικές συνέπειες. Κινητοποιεί μιά χιονοστιβάδα ή όποία όδηγεϊ τήν Εύρώπη στήν θεμελιακή της αντίφαση: ή θά προχωρήσει σέ σαφή πολιτικό-οικονομική όλοκλήρωση ή θά όπισθοδρομήσει.

Η παρούσα συγκυρία είναι ή χειρότερη δυνατή. Η διεθνής οικονομική κρίση έχει ένισχύσει τά ανακλαστικά του ένθνικού έγωΐσμου. Τό κλίμα δέν επιτρέπει στίς κυβερνήσεις νά έκχωρήσουν πρόσθετα ένθικά κυριαρχικά δικαιώματα στήν Ένωση.

Οί δυσκολίες έντείνονται, καθώς έξασθενεί παράλληλα ή εύρώ-άτλαντική σχέση. Χάρη στήν άμερικανική στρατιωτική προστασία, ή Εύρωπαϊκή Ένωση μπορούσε νά έμφανίζεται ως διεθνής δύναμη, πρωτοπόρος της διεθνούς νομιμότητας, διά της πειθοϋς και του παραδείγματος. Όμως, οί Ένωμένες Πολιτείες στρέφονται πρός τά έσω και πρός άλλες περιοχές του κόσμου. Ο Πρόεδρος Όμπάμα, κατά πρόσφατη δήλωσή του, δέν θά παραστεί στήν προγραμματισμένη εύρω-άμερικανική σύνοδο.

Οί δύο αυτές έξελίξεις, ή ελληνική κρίση και ή άμερικανική στροφή, έθιξαν σοβαρά τό ευρωπαϊκό ήθικό. Υπενθύμισαν στούς Εύρωπαίους ότι τά άνεπίλυτα προβλήματα άργά ή γρήγορα επανεμφανίζονται. Η άφύπνιση, πάντοτε έπώδυνη, έγείρει έπιθετικότητα. Η κριτική έναντίον της Ελλάδος είναι, βέβαια, άπλούστερη άπό επικρίσεις πρός τόν Άμερικανό Πρόεδρο.

Μικρή σημασία έχουν οί ρητορικές άψιμαχίες, άκόμη και οί επιβαλλόμενες πολιτικές λιτότητας. Τό ζήτημα είναι άν ή ελληνική κρίση θά προκαλέσει ούσιαστική συζήτηση γιά τίς δομικές δυσλειτουργίες της Εύρωπαϊκής Ένωσης και τήν επίδρασή τους. Η ελληνική οικονομία, κοινωνία και πολιτική μετασχηματίζονται ύπό ευρωπαϊκή επίδραση επί τρείς συναπτές δεκαετίες, μέ συνεπαγόμενο και τήν σημερινή γενικευμένη καταστροφική κατάσταση. Είναι καιρός νά αναζητηθούν τά διδάγματα άπό αύτήν τήν έμπειρία, αντί νά επαναλαμβάνονται οί «πολιτικώς όρθές» αναλύσεις γιά τόν «έξευρωπαϊσμό» και τά άλλοθι γιά τήν «βαλκανική φύση» τών Ελλήνων.

Δυστυχώς, πιθανότερη μοιάζει ή λύση της εύκολίας. Κάποια κυβερνητικά μέτρα, τή συνοδεία προειδοποιήσεων της Εύρωπαϊκής Επιτροπής γιά «άυστηρό έλεγχο», θά άμβλύνουν πιθανώς τήν ψυχολογική ζημία άπό τίς άδέξιες μετεκλογικές δηλώσεις της ελληνικής κυβέρνησης, θά δημιουργήσουν, έντός και έκτός, τήν ψευδαίσθηση ότι λύθηκε τό ελληνικό πρόβλημα. Άλλα επείγοντα ζητήματα θά άπασχολήσουν τήν Εύρωπαϊκή Ένωση. Χωρίς ούσιαστικές έσωτερικές άνατροπές, ή ελληνική σκηνή θά άνακτήσει τήν συνήθη άφανή παρακμή: business as usual.

* Καθηγητής στή Σορβόννη και NBG Senior Research Fellow, Hellenic Observatory, LSE.